

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

На основі узагальнення наукових поглядів зарубіжних і вітчизняних учених, сформульовані загальні підходи до визначення дефініції «туристична інфраструктура». Визначені основні складові туристичної інфраструктури. Виявлені першочергові проблеми і розроблені перспективні напрями розвитку інфраструктури Донецького регіону.

Ключові слова: туристична інфраструктура, складові туристичної інфраструктури, інфраструктурний комплекс регіону.

На основе обобщения научных взглядов зарубежных и отечественных ученых, сформулированы общие подходы к определению дефиниции «туристическая инфраструктура». Определены основные составляющие туристической инфраструктуры. Выявлены первоочередные проблемы и разработаны перспективные направления развития инфраструктуры Донецкого региона.

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, составляющие туристической инфраструктуры, инфраструктурный комплекс региона.

En base of generalization of scientific opinions of foreign and national scientists, the common conditions of application of the determination of definition «tourist infrastructure». have been formulated. The basic constituents of tourist infrastructure are certain. Primary problems are exposed and perspective directions of development of infrastructure of the Donetsk region are developed.

Keywords: tourist infrastructure, constituents of tourist infrastructure, infrastructural complex of the region.

Актуальність проблеми. Світові глобалізаційні процеси і євроінтеграційні прагнення України до міжнародного простору роблять туристичну галузь важливим соціально-економічним та культурно-

політичним аспектом державної політики й сегментом міжнародного ринку. Саме тому питання розвитку туризму в Донецькому регіоні стоять в ряді першочергових завдань економіки, адже значення туризму у регіоні постійно зростає - про це свідчать дані Головного управління статистики у Донецькій області. Кількість туристів в Донецькому регіоні в 2011 р. склали 152,5 тис. осіб, що на 9,8% більше ніж у 2010 р. Проте, в 2011 р. спостерігається зменшення кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів на 2,5% [1]. Все це говорить про необхідність вирішення проблеми формування і розвитку туристичної інфраструктури.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Важливість дослідження розвитку туристичної інфраструктури зумовило увагу наступних вчених: Буйленко В.Ф., Гайдук А.Б., Єлистратова Г.І., Кіптенко В.К., Коваленко Ю.О., Корнева Д.А., Кулькова И.В., Любіцева О.О., Румянцева А.П., Соколова К.О., Школи І.М. [2-11], Але подальшого вивчення потребують теоретичні питання організації туристичної інфраструктури, необхідно конкретизувати перспективні напрямки туристичної інфраструктури, що дасть можливість ефективного управління розвитком цієї сфери в Донецькому регіоні.

Метою дослідження є розкриття змісту туристичної інфраструктури та визначення перспектив її розвитку в Донецькому регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою розвитку курортно-рекреаційного й туристичного комплексу України є формування конкурентоспроможного на світовому й національному рівнях туристичного продукту, туристичних та курортних послуг на основі ефективного використання рекреаційного потенціалу, забезпечення соціально-економічних інтересів і екологічної стабільності регіону. Постійне зростання доходів населення спричиняється підвищення попиту на якісні послуги, разом з тим ріст цін у туризмі в більшості випадків випереджає підвищення рівня обслуговування. З іншої сторони активно розвивається ринок туристичних послуг на закордонних курортах, насамперед

чорноморських і середземноморських, що характеризується відносно низьким рівнем цін і високою якістю обслуговування. Тому виникає необхідність кардинального перегляду філософії підходів до формування регіональної політики в сфері курортів і туризму, саме тому розроблена Державна програма розвитку туризму передбачала розвиток туристичного потенціалу України та створення сучасного високоефективного і конкурентоздатного туристичного комплексу, що забезпечує широкі можливості для задоволення потреб українських і іноземних громадян в туристичних послугах [12].

Основною передумовою формування ефективної програми розвитку туризму є методологічні та правові аспекти організації та функціонування туристичної інфраструктури. У ЗУ «Про туризм» немає визначення туристичної інфраструктури, тому виникає необхідність аналізу і уточнення понятійного апарату. Так, аналіз наукових літературних джерел [3-5, 11, 13], показав відсутність єдиного підходу до визначення поняття «туристична інфраструктура» (табл.1).

Визначення Єлистратової Г.І. є не достатньо повним, так як включає лише об'єкти, які побудовані за рахунок державного інвестування. У визначенні Соколової К.О. не обґрунтовано використання визначення якості доступу туристів до споруд та мереж. У трактуванні поняття «туристична інфраструктура» Проекту Закону України «Про туристичні ресурси» до інфраструктури відносяться лише об'єкти, які мають допоміжний характер, що виключає основних суб'єктів туристичної діяльності. Найбільш повне, на нашу думку, є визначення Гайдук А.Б., але уточнення в цьому формулюванні потребують елементи, які забезпечують функціонування туризму.

Таблиця 1

Трактування понять «туристична інфраструктура»

Автор поняття	Сутність поняття
Єлистратова Г.І.	Туристична інфраструктура – це сукупність штучно створених рекреаційних закладів (санаторії, бази відпочинку, готелі, ресторани та ін.) та супутніх об'єктів, побудованих для загального користування за рахунок державного інвестування (автомобільні та

	залізничні дороги (шляхи), пункти пропуску, аеропорти, лікарні, школи тощо) [4, с.33].
Гайдук А.Б.	Під туристичною ринковою інфраструктурою (ТРИС) ми розуміємо сукупність елементів, які забезпечують функціонування та взаємодію суб'єктів туристичної сфери і регулюють рух матеріальних, фінансових, інформаційних потоків між ними і зовнішнім середовищем [3, с.174].
Соколова К.О.	Інфраструктура туризму – це комплекс споруд та мереж, що забезпечують нормальний доступ туристів до туристських ресурсів та їх належне використання в цілях туризму [11, с.209].
Кіптенко В.К.	Туристична інфраструктура – сукупність об'єктів, які забезпечують відпочинок і розваги туристів [5, с.39].
Проект ЗУ «Про туристичні ресурси»	Туристична інфраструктура – сукупність об'єктів, що мають допоміжний характер і забезпечують належне функціонування туризму [13].

Отже, систематизація понять, дозволила визначити «туристичну інфраструктуру» як сукупність штучно створених рекреаційних закладів (санаторії, бази відпочинку, готелі, ресторани та ін.) та супутніх об'єктів, побудованих для загального користування (автомобільні та залізничні дороги (шляхи), пункти пропуску, аеропорти, лікарні, школи тощо), які забезпечують функціонування та взаємодію суб'єктів туристичної сфери і регулюють рух матеріальних, фінансових, інформаційних потоків між ними і зовнішнім середовищем.

Послуги інфраструктури відіграють свого роду роль, яка зв'язує різні сектори туристичної галузі, включаючи кінцевого споживача та початкове визначені процесом становлення індустріального, а згодом - постіндустріального суспільства, адже таке суспільство не може обходитись без них [9].

Інфраструктуру туризму можна представити як частину інфраструктурного комплексу регіону у вигляді комплексу споруд і мереж виробничого, соціального і рекреаційного призначення, призначених для ефективного функціонування туризму (рис. 1).



Рис.1. Складові туристичної інфраструктури

Основною метою створення туристичної інфраструктури являється формування на території регіону високоефективного туристичного комплексу відповідно до міжнародних вимог, який давав б змогу задовольнити потреби в туристичних послугах як українців так і представників із інших країн світу і забезпечував надходження до державного та місцевих бюджетів, притоки іноземного капіталу, приросту робочих місць в регіоні, а також збереження і раціонального

використовування природно-ресурсного та природно-культурного потенціалу регіону [12, 14].

Донецький регіон має в своєму розпорядженні для розвитку туризму всі умови у всіх їх різноманітності, включаючи природні та історико-культурні пам'ятки. Історико-культурний та природно-ресурсний потенціал Донецького регіону є вагомою передумовою розвитку туристичної інфраструктури. Слід відзначити, що Донецький регіон, володіючи туристичним потенціалом, в даний час має порівняно нерозвинену туристичну інфраструктуру, що не дозволяє істотно збільшити розвиток іноземного туризму і залучати туристів з інших регіонів України і світу. Матеріальна база туризму потребує реконструкції, потрібне істотне розширення мережі туристичних об'єктів та послуг. Отже, питання створення туристичної інфраструктури повинні бути пов'язані з потребами розвитку самого регіону.

Таким чином, можна виділити першочергові проблеми та перспективні напрямки розвитку інфраструктури Донецького регіону:

1. Забезпеченість регіону засобами розміщення, а саме готелями, мотелями, будинками відпочинку, пансіонатами, санаторіями, закладами харчування та ін. Хоча лише у м. Донецьку до «Євро-2012» побудовано 19 готелів і реконструйовано 5 діючих [15]. Але більшість готелів, мотелів, кемпінгів, санаторіїв, баз відпочинку та туристичних баз будувались за проектами, що сьогодні не відповідають міжнародним стандартам. Мережа їх активно формувалась у період масового туризму, з інтенсивною експлуатацією та несвоєчасним капітальним і поточним ремонтом, що призвело до значного зносу цих будівель та оснащення. У сучасному часі багатопрофільність засобів розміщення потребує їх класифікації та стандартизації та збільшення їх кількості на кримському ринку туристичних послуг.

2. Розвиток альтернативних видів туризму:

- сільського туризму. Важливим напрямком розвитку туристичної інфраструктури Донецького регіону є сільський туризм (в області налічується 1121 сільських населених пунктів), який сприяє скороченню безробіття в сілах, розвитку малого підприємництва, створенню сучасної інфраструктури доріг, забезпеченню транспортного сполучення між населеними пунктами, створенню місць для проведення дозвілля, для харчування туристів. Він передбачає розвиток туристичних маршрутів у сільських територіях, ознайомлення туристів із сільським побутом, народними традиціями, культурою. Слід відзначити, що для виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.02.10 № 121-р «Про схвалення концепції Державної цільової програми стійкого розвитку сільських територій на період до 2020 року» розробляється проект Державної цільової програми стійкого розвитку сільських територій на період до 2020 року. Один із пріоритетів цієї програми - розвиток сільського аграрного туризму.

- промислового туризму. Для індустріальних об'єктів впровадження туристичних маршрутів й екскурсій є оригінальним способом представити свою продукцію, поліпшити імідж компанії й галузі в цілому, а також забезпечити стійкий економіко-фінансовий стан. Об'єктами промислового туризму в Донецькому регіоні є Артемівський завод шампанських вин, соляна шахта в Соледарі, пивзавод "Сармат", "АВК", ДМЗ. Промисловий туризм дає змогу для розвитку окремих підприємств, міст та областей, особливо областей із значною промисловою базою, такою як Донецька, посилити економічну структуру, залучити інвестиції, збільшити обсяг продажів та отримати додатковий дохід від екскурсій.

3. Екологізація туризму. Незадовільне становище повітря (викидів забруднюючих речовин і діоксиду вуглецю в атмосферне повітря Донецької області у 2011 р. склала 1729,3 тис. т., що на 8,7% більше, ніж у 2010 р.), водних об'єктів (кількість забруднених вод області у 2011 р. зріс на 4 млн.куб.м. в порівнянні з 2010 р.) [1] та пляжів Азовського моря потребує

державної підтримки щодо проведення заходів з улаштуванням та використанням пляжних зон, збільшенню пляжних смуг, будівництву насипних споруджень, підвищенню якості послуг і екологічної безпеки.

4. Вирішення проблем транзитних перевезень, організацію залізничного сполучення, розвиток автомагістралей, повітряного, морського, річкового транспорту. Кількість перевезених пасажирів у 2011 р. збільшилося на 0,3% в порівнянні з 2010 р., але лише за рахунок тролейбусного виду транспорту, автомобільним видом транспорту кількість перевезень знизилася на 2,7% [1]. Для якісного здійснення перевізного процесу туристів недостатньо тільки наявності автодоріг, необхідно постійний розвиток дорожньої інфраструктури за допомогою поліпшення транспортно- експлуатаційного стану автомобільних доріг, підвищення рівня безпеки дорожнього руху, розвитку мережі сільських автомобільних доріг та поліпшення інформаційного забезпечення учасників дорожнього руху [16].

Формування в Донецькому регіоні конкурентоспроможної туристичної інфраструктури потребує значних обсягів інвестицій і особливих умов їх освоєння. Подолання наявних негативних тенденцій, створення системних і комплексних передумов для залучення інвестицій у сферу туризму повинні стати пріоритетами забезпечення сталого розвитку країни в цілому та окремих його регіонів.

Висновки. Таким чином, стратегічна мета розвитку туризму в Україні полягає у створенні продукту, конкурентоспроможного на світовому ринку, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурної спадщини. Це стосується насамперед таких перспективних туристсько-рекреаційних зон, як Донецький регіон. Але дослідження дозволяють зробити висновки, що інфраструктура туристичного ринку Донецького регіону сьогодні не задовольняє в повному обсязі попит на туристичні послуги ні за кількістю, ні за якістю, матеріально-технічна база

частини пансіонатів є фізично та морально застарілою і не відповідає міжнародним стандартам. Водночас, постійно зростаючі туристичні потоки та очікування великої кількості відвідувачів та учасників зумовлюють необхідність приділення великої уваги з боку державних органів влади до питань розвитку туристичної інфраструктури.

Література:

1. Інформація Головного управління статистики у Донецькій області / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.donetskstat.gov.ua/>
2. Буйленко В.Ф. Туризм / В.Ф. Буйленко. – М.: Феникс, Неоглори, 2008. – 416 с.
3. Гайдук А.Б. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг / А.Б. Гайдук // Регіональна економіка. – 1999. – № 2. – С. 172-177.
4. Єлистратова Г.І. Перспективи розвитку туристичної інфраструктури Кримського регіону / Г.І. Єлистратова // Економічний простір. – 2011. – №56/1. – С.32-38.
5. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму: Підручник для студентів, викладачів ВНЗ. Затверджено МОН / В.К. Кіптенко. – К.: Знання, 2010. – 502 с.
6. Корнева Д.А. Особливості розвитку туристичної інфраструктури в Україні / Д.А. Корнева // Вісник ДІТБ. – 2011. – №15. – С. 174-180.
7. Кулькова И.В. Инфраструктурные составляющие международного туризма в России / И.В. Кулькова, А.А. Кизим // Материалы Международной научно- практической конференции «Экономико-правовые аспекты стратегии модернизации России: потенциал и перспективы реализации социальных и технологических инноваций» в г. Сочи, 2011. Ч. 2. Краснодар, Изд-во ЮИМ, 2011. – С.125-132.
8. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.

9. Менеджмент туристичної індустрії. Навчальний посібник / За ред. проф. І.М.Школи. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. – 662 с.
10. Румянцев А.П. Світовий ринок послуг: навчальний посібник / А.П. Румянцев, Ю.О. Коваленко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 456 с.
11. Соколова К.О. управління туристичним потенціалом підприємств / К.О. Соколова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. Т. 1. – С. 208-210.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 р. № 583 «Державна програма розвитку туризму на 2002-2010 роки» / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/583-2002-%D0%BF>
13. Міністерство транспорту та зв'язку України. Проект Закону Країни «Про туристичні ресурси» від 16 грудня 2011 року / Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.mtu.gov.ua/uk/proekt_akt_zakon_turizm/print/25376.html
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2010 р. № 2068-р «Концепція державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках» / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2068-2010-%D1%80>
15. Євро – 2012 післясмак // Журнал «Народный Депутат», 2012 — №4. / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://nardepjournal.com/article/2012/4/EVRO-2012-PISLYaSMAK>
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.08.2005 р. № 710 «Державна програма розвитку автомобільних доріг загального користування на 2007-2011 роки»